

Učiteljski Tovariš.

~~~~~
List za šolo in dom.

—————
Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj X.

V Ljubljani 1. marca 1870.

List 5.

Hrepenenje po domu.

Oj zvezde vé zlaté,
Oj zvezde vé ljubé,
Ko vaša luč z nebá
Prijazno mi migljá,
Se v sèrcu obudí
Spomin na lepe dni,
Ki kdaj mi tekli so
V domovji sprelepó.

Domá se veselí
Domá sem srečen bil,
Al' tukaj mi sercé
Od sreče nič ne vé, —
Med tujci tuj živim,
Po domu hrepenim,
Ko dete hrepení
Po ljubi materi!

Pa to minulo je,
To zginito je vse,
Pustiti mladolet
Sem moral kranjski svet,
Na tujem dosti dni
Že kranjski sin živí,
In Bog vé, če še kdaj
V svoj rojstni pride kraj?

Oj sèrčno še enkrat
Bi dom svoj videl rad,
Enkrat se staršem jaz
Bi gledal rad v obraz
Moje drobnó sercé
Želi od dné do dné:
Bog dáj, da kmali spet
Jaz gledam kranjski svet!

Josip Cimperman.

Slovnica v ljudski šoli.

(Dalje.)

Slovnica se naj bolje uči z govorjenjem, pisanjem in branjem, in le po govorjenji, pisanji in branji posnemajo naj se naj pred le naj poglobitniša pravila ali vodila, in naj se učencem kažejo v naj krajših in lahko razumljivih stavkih. Po tem načelu osnovana je „Slovenska slovnica za pervence“.

Vvod kaže v naj potrebnih črticah glasje, to je, kako se posamne čerke, zlogi in besede izgovarjajo, kaj veljajo, kako se naglašajo ali povdarjajo itd.

Tu naj učitelj učencem prav kratko pa ljubeznjivo razlaga, da je jezik ali govor drag dar, ki ga je človek prejel iz stvarnikove roke, — da je jezik, ki se govori v domači hiši (ki ga govori kak narod), materni (narodni) jezik, — s katerim se človek (narod) izobražuje. Naš materni jezik je slovenski (slovenščina), in izhaja iz splošnega slovanskega jezika (jugoslovenskega, ruskega, češkega, in poljskega.) Kdor se nauči lepega književnega slovenskega jezika (tako, kakor se piše in bere v naj boljših slovenskih spisih in knjigah), razume naj več tudi splošni slovanski jezik. Slovenski jezik ima 25 glasov, ki jih zaznamujemo s čerkami. Čerke jim pravimo zato, ker so ljudje iz prva pisali z rezami in čertami. Prve slovenske čerke sta redno v abecedo sestavila slovanska blagovestnika, Ciril in Metodij. Tej abecedi se je reklo sploh slovenska azbuka ali glagolica, pozneje pa cirilica, katero še dan danes pišejo vzhodni Slovenci; drugi pa rabijo latinico. Slovnica (gramatika) ali nauk, kako se jezik lika in izobraža, se razdeljuje v besedoslovje (etimologijo) ali nauk o posamnih besedah, v stavkoslovje (sintakso) ali, kako se besede v stavkih vežejo, da so stavki ušesom prijetni in sploh razločni in umévni — in v pravopisje (ortografijo) ali nauk, kako se besede s pravimi čerkami pišejo, in ktera ločila ali znamenja se stavijo v stavkih.

Pri vvodu naj učitelj učence vadi, da dobro razločijo samoglasnike, soglasnike, zloge in besede, — kateri samoglasniki se izgovarjajo ozko (e, i), kateri široko (a, o, u), — kateri soglasniki so ozki (c, č, j, lj, nj, š, ž), kateri široki (b, d, f, g, h, k, l, m, n, r, s, t, v, z), kateri so mehki (b, d, g, j, l, m, n, r, v, z, ž), kateri so terdi (c, č, f, h, k, p, s, š, t).

Dalje naj učitelj v mnogih živih vajah na tabli učencem kaže korenike in rastlike, koren, deblo in obrazila in zložene besede. O naglasu ali povdarku pa pervencem ni treba veliko praviti, ker je slovenski jezik tako gibčen in svoboden, da se naglas sploh ne dá vstanoviti; učencem naj se naglas kaže le pri dvoumnih besedah. (Pomočna knjiga v teh vajah bodi učitelju Janežičeva „Slovenska slovnica“, četerti popravljeni natis).

Po kateri versti naj se učencem kažejo govorni razpoli, so učitelji zelo navskriž misli; vendar se jih naj več združuje

tako, da naj se govorni razpoli pervencem kažejo po naravni poti, kakor se učenci vadijo misliti in govoriti. Ta pot pa je v slovenskem jeziku drugačna, kakor pri drugih jezikih. „Slovenska slovnica za pervence“ ima po dobro prevdarjeni poti govorne raspole v tej le versti: 1. samostavnik, 2. zaimek, 3. pridevnik, 4. števnik, 5. glagol, 6. predlog, 7. prislov, 8. veznik, 9. medmet.

(Dalje prih.)

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

b) Spodnje Slovenske gorice.

Pri goraji Radgoni pa se vzdigajo radgonske gorice, ki gredo od tod jugo-vzhodno med ščavniško dolino in murskim poljem soravno z Muro in se v murskem polju kaki 2 milji od Radgone znižajo; Police $\frac{1}{4}$ JZ. od Radgone so 1060' $\square$ visoke, Rožni verh $1\frac{1}{2}$ JJV. od Radgone, na južni strani Kapele je 919' $\square$ visok.

Slovenske gorice so za nemškimi tlami, ki so med korskimi planinami in Muro, naj rodovitnejša štirska tla, in so s svojo različnostjo in menjavo pripravna za vse pridelke. Na senčnih straneh so gozdi, na solčnih višinah vinogradi, po znožnih zavetjih sadje, v dolinah travniki, na vzdignjenih ravninah njive.

IV. Pohorje.

Kakor ime kaže, je Pohorje, to je pogorje, podolgasta gora, ki se razteguje v glavni črti od zahoda proti vzhodu od vtoka Meže v Dravo do Vindenave pri Mariboru, kakih 9 milj daleč. Pohorska sredina je 4000' visoka, široka planota, nad katero se naj više kope le malo povzdigajo. Srednja širokost Pohorja je $3\frac{1}{2}$ milje; naj večja od Stranic pri Konjicah do iztoka Velke, Brezju nasproti. K Dravi odpada polagoma in le kraj Drave so včasih nagli propadi, ki njeno strugo stiskajo. Celó prijazno pa odpada na jugovzhodno stran, kjer na svojem znožju rodi naj boljša štirska vina; le nad Zrečami severozahodno od Konjic in sv. Lenartom pod Turjakom je Pohorje združeno z Dravo-Savskim pogorjem.

Vsega Pohorja je 13 $\square$ milj, to bi dalo, kakor pravi nek pisatelj, malo kneževino, ki more za svojo potrebo se z